

KINDEREN VAN DE KOLONIE

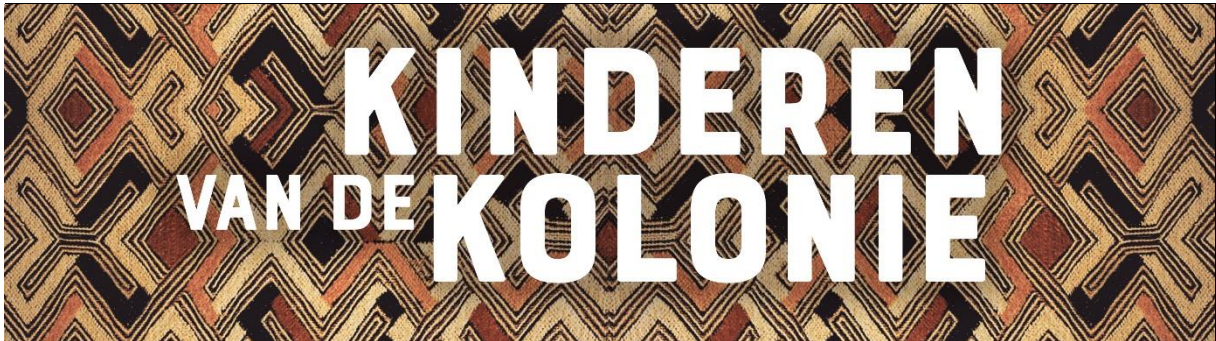
canvas

Inhoud

Kinderen van de kolonie	3
De afleveringen	
Aflevering 1: Leven in de kolonie	7
Aflevering 2: Blanke bazen, zwarte dienaars	8
Aflevering 3: Indépendance Cha Cha	9
Aflevering 4: Nooit echt onafhankelijk	10
Aflevering 5: De koloniale erfenis	11
Aflevering 6: Beeldvorming en mythes	12
De getuigen	13
Debat in Bozar	18
Het boek Kinderen van de kolonie	19
De makers	20
Contact	20

Kinderen van de kolonie

De erfenis van Belgisch-Congo - vanaf dinsdag 20 november

In 1960 werd Congo na een korte politieke strijd onafhankelijk. Het was voor België het einde van meer dan 75 jaar aanwezigheid in het Midden-Afrikaanse land. In de zesdelige reeks *Kinderen van de kolonie* blikken twintig getuigen terug op die periode en op de manier waarop de koloniale erfenis hun leven heeft bepaald. Voor het eerst laat de Vlaamse televisie daarbij ook de Congolese stem uitgebreid aan het woord, altijd met aandacht voor de relevantie vandaag.

Vijf weken lang vertellen mensen die het van nabij hebben meegemaakt, over koloniaal en postkoloniaal Congo. In de zesde aflevering gaan zes Congo-experten dieper in op de postkoloniale beeldvorming en ontrafelen ze waarheid en mythes over Belgisch-Congo.

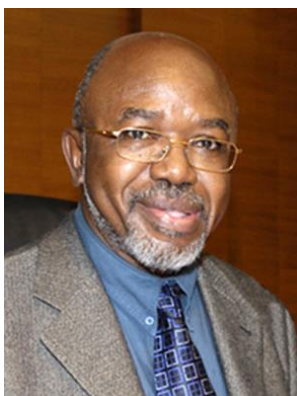
Kinderen van de kolonie wordt uitgezonden **vanaf dinsdag 20 november om 21.15 u. op Canvas en VRT NU**. Ten behoeve van Franstalige kijkers biedt VRT NWS de reeks aan met Franse ondertitels op zijn Franstalige site **Flandreinfo.be**. Ook online, op **canvas.be** en via de sociale media, gaat Canvas dieper in op de kolonisatie en de invloed daarvan op onze samenleving. Er komt bovendien een **debat** én een **boek** rond de reeks.

Onverwerkt verleden

Olivier Goris, netmanager van Canvas:

“Tijdens het maken van deze reeks hebben we gemerkt hoezeer ons koloniale verleden onverteld, onbesproken en onverwerkt is gebleven. Kinderen van de kolonie dwingt ons dit stuk geschiedenis recht in de ogen te kijken, met meeslepende getuigenissen van rechtstreeks betrokkenen en uitgebreide aandacht voor de Congolese stem. Het is belangrijk dat deze verhalen gehoord worden, voor iedereen die het beleefd heeft, maar ook voor onze samenleving vandaag. Canvas is de plek om die geschiedenis te vertellen en de discussie te starten. Veel dank gaat uit naar alle kinderen van de kolonie die we in deze reeks zien en horen. Dit is Canvas op zijn best.”

Elikia M'Bokolo, hoogleraar aan de Universiteit van Kinshasa, onderstreept het belang van reeksen als *Kinderen van de kolonie*:

“De Belgische overheid heeft een impasse gecreëerd als het gaat over de geschiedenis van Congo. Dat heeft tot gevolg dat er zelfs in Congo veel stemmen opgaan om een sluier over die geschiedenis te werpen en het er niet meer over te hebben. Ze stellen dat koloniale geschiedenis onderwijzen tot niets leidt en er geen geschiedenis nodig is voor het creëren van een moderne staat. Dat is uiteraard een gigantische misrekening! België is vandaag een multinationaal land met veel inwoners die uit de Afrikaanse migratie komen. Ik denk dat de Belgische geschiedenis moet worden herschreven, met aandacht voor die migratiegolven en erkenning dat veel van de Belgische rijkdom afkomstig is uit Congo.”

Idesbald Goddeeris, professor koloniale geschiedenis aan de KU Leuven, zorgde voor wetenschappelijke begeleiding bij het maken van de reeks:

“Kinderen van de kolonie brengt niet alleen getuigenissen van oud-kolonialen over hun leven in Belgisch-Congo, maar plaatst die voor het eerst ook tegenover de herinneringen van zwarten. De confrontatie is soms schokkend en doet ons beseffen dat wij tot nu toe niet naar zwarte mensen hebben geluisterd. Deze reeks is daarom een belangrijke en noodzakelijke stap in de manier waarop wij als maatschappij met ons koloniale verleden omgaan. Ongetwijfeld volgt er nu een grondig debat.”

Ook de Vlaamse schrijfster **Dalilla Hermans** vindt het belangrijk om anders naar het koloniale verleden te kijken dan we vandaag doen:

“Als ik denk aan dekoloniseren, denk ik vooral aan het dekoloniseren van de geest: bepaalde denkpatronen die ik ook zelf heb, bewust of onbewust, ontmantelen en in vraag stellen. Maar op een grotere schaal denk ik dat het echt begint met beeldvorming. Zwarte mensen vinden moeilijk werk, ook al zijn ze hoog opgeleid. Dat heeft te maken met beelden in ons hoofd, vaak onbewust. En het zaadje daarvan is ingeplant ten tijde van de kolonisatie. Ik denk dat een van de hardnekkigste vooroordelen die toen zijn ontstaan, dat idee van blanke superioriteit op vlak van intelligentie is. Daardoor is het als zwarte moeilijk te bewijzen dat je een expert bent in iets, dat je verstandig bent, dat je een volwaardige gesprekspartner kan zijn. Daar heb ik vaak mee te maken. Ik hoop dan ook dat deze reeks zal bijdragen tot een andere beeldvorming over zwarten in onze samenleving.”

Een chronologisch verhaal

De reeks is chronologisch opgebouwd. Het verhaal begint eind 19de eeuw, met koning Leopold II en zijn Congo-Vrijstaat. Wanneer die privéonderneming in 1908 overgaat in Belgische handen, wordt de kolonie een nationaal overheidsproject.

Getuigen vertellen over het leven in de kolonie, over segregatie, discriminatie, uitbuiting en ongelijkheid. Hoe het was om als jonge Congolees op te groeien in Belgisch-Congo, in een maatschappij waarin 99% van de bevolking geen of nauwelijks kansen had om zich te ontplooien. Hoe voelde het om voortdurend te leven met een minderwaardigheidscomplex? Want als alles zo is georganiseerd dat alle belangrijke posities exclusief voor blanken zijn, is het moeilijk om aan dat gevoel van minderwaardigheid te ontsnappen. En omgekeerd, hoe leefden de Belgen in Belgisch-Congo en hoe kijken zij vandaag terug op het koloniale regime waar ze deel van uitmaakten?

De twintig getuigen werden geboren tussen 1929 en 1994 en zijn dus tussen de 24 en 89 jaar oud. Sommige getuigen waren al volwassen ten tijde van de kolonie, anderen waren kind of werden pas na de onafhankelijkheid geboren. Mensen die als koloniaal deel uitmaakten van de Belgische gemeenschap in Congo, hebben die periode uiteraard helemaal anders ervaren dan Congolezen die in dienst werkten van diezelfde Belgen.

Vele oud-kolonialen lijden vandaag nog aan “fantoempijn”: ze hebben het verlies van de kolonie nooit verteerd. Voor velen was het dan ook de beste tijd van hun leven. Congo was voor hen het paradijs op aarde. Ze gingen ernaartoe met de beste bedoelingen en als dat leven plots wordt weggerukt, is het moeilijk daarvan te herstellen.

© Archief Koninklijk Paleis

© Archief Buitenlandse Zaken

Voor de Congolezen was het dan weer heel anders. Zij snakten naar onafhankelijkheid, maar eens ze die hadden, werden de zaken er niet noodzakelijk beter op. Er kwam een dictatuur waarin de repressie nog veel harder was dan in de koloniale tijd. België was officieel afwezig, maar bleef achter de schermen zijn invloed uitoefenen. Vele Congolezen vluchtten weg van Mobutu en zochten asiel in het enige land dat voor hun een echte referentie was: het oude moederland, België.

Er ontstond een diaspora van Congolezen in ons land die hier een leven en een toekomst opbouwden. Hoe staan zij tegenover dat verleden en hoe gaan ze om met identiteit? Ze zijn een mix van Congolees en Belg, en trots op beide identiteiten. Toch is er ook frustratie. Bijvoorbeeld over het blijvende gebrek aan erkenning van het leed dat de Congolezen hebben geleden tijdens de koloniale periode. Ook het debat rond de status en de standbeelden van koning Leopold II beroert nog altijd de gemoederen. Vandaag is er een mondige derde generatie Belgen met Congolese roots die opstaat en oproept tot een meer kritische en genuanceerde blik naar dat verleden. Ook zij krijgen een stem in dit programma.

Universeel

Deze reeks brengt het verhaal van Belgisch-Congo, maar altijd met de ogen gericht op vandaag. Alle getuigen die aan het woord komen, hebben een band met Congo, maar het verhaal dat ze vertellen is universeel. In onze multiculturele samenleving van vandaag wonen zoveel families uit alle streken van de wereld, die ooit zelf geconfronteerd werden met kolonisatie. Veel jongeren vandaag stellen zich vragen over hun identiteit, roots, verleden. In die zin vertelt deze reeks een verhaal waarin velen zich zullen herkennen.

De focus van de reeks ligt op Belgisch-Congo. De makers hebben bewust gekozen om geen getuigen met Rwandese of Burundese roots te interviewen, omdat de geschiedenis van die voormalig Belgische mandaatgebieden zeer complex is en erg verschilt van die van Belgisch-Congo. Maar als het aankomt op de erfenis van dat verleden, zullen ook mensen uit die landen zich herkennen in dit verhaal.

In totaal komen twintig getuigen aan het woord. De meesten van hen wonen in België, maar ook in Congo zelf werd een aantal mensen geïnterviewd. Hun blik zorgt voor nog meer gelaagdheid. Een van de geïnterviewden is Juliana Lumumba, dochter van de vermoorde premier Patrice Lumumba. Zij vertelt hoe gebeurtenissen van bijna zestig jaar geleden nog dagelijks een impact hebben op haar leven. Dat geldt ook voor veel andere getuigen: het koloniale verleden zit niet weggeborgen in een stoffige archiefdoos uit de vorige eeuw, voor veel mensen is het nog altijd heel actueel.

Archiefbeelden en muziek

De reeks doet veelvuldig beroep op het uitgebreide beeldarchief uit de koloniale periode. Veel beelden uit de jaren vijftig zijn al in kleur en geven een unieke kijk op het dagelijkse leven in de kolonie. Toch tonen deze beelden vooral de mooie kant van het leven van de koloniaal en zoomen ze zelden in op de dagelijkse leefomstandigheden van de Congolese bevolking. Met kritische blik werd al dat materiaal geanalyseerd en geselecteerd.

De kijker krijgt beelden te zien die hij wellicht nooit eerder heeft gezien, en ook die werpen een ander licht op de geschiedenis dan het heersende beeld van het koloniale verleden in de geesten van het grote publiek.

De muziek werd speciaal voor deze reeks gecomponeerd door Johan Hoogewijs, die al drie decennia lang muziek verzorgt voor tal van audiovisuele producties.

Het juiste moment

Na vijf jaar renovatiewerken heropent het Afrikamuseum in Tervuren op 8 december de deuren. Het museum heeft zich ondertussen ook bezonnen over de manier waarop het zich als voormalig koloniaal museum wil profileren in de huidige maatschappij. De discussie rond het koloniale verleden woedt immers volop. *Kinderen van de kolonie* komt dus op het juiste moment. De reeks wil graag een bijdrage leveren aan het publieke debat, zodat het grondiger en met meer nuance kan worden gevoerd. De makers nemen geen standpunt in, maar proberen een divers en gelaagd verhaal te brengen, met aandacht voor de gevoeligheden van alle betrokken partijen. Op die manier wordt de kijker aangespoord om zich in te leven in de denkwereld en argumentatie van anderen, en dat kan alleen maar verrijkend werken.

Kinderen van de kolonie is een productie van Canvas en kwam tot stand met steun van de Belgische Ontwikkelingssamenwerking.

Aflevering 1: Leven in de kolonie

Dinsdag 20 november

De eerste aflevering toont hoe het koloniale systeem was georganiseerd, eerst ten tijde van Congo-Vrijstaat en daarna in Belgisch-Congo. Daaruit blijkt de nauwe samenwerking tussen drie evenwaardige pijlers waarop het hele systeem rustte: de koloniale overheid, de grote bedrijven en de kerk.

De getuigen vertellen over de exploitatie van de bodemrijksdommen en leggen uit hoe de kerk er mee voor zorgde dat het Congolese volk niet in opstand kwam tegen het harde koloniale regime. De realiteit van dat regime staat haaks op het beeld dat velen vandaag hebben over de 'modelkolonie Belgisch-Congo': het was een systeem gebaseerd op uitbuiting, geweld en onderdrukking.

De getuigen blikken vandaag terug op dat systeem waar ze zelf deel van uitmaakten als kolonials, of op hun leven als jonge Congolezen in een samenleving die maar weinig uitzicht bood op een aantrekkelijke toekomst. Ze vertellen over de beperkingen en de discriminatie. Ze veroordelen het systeem, maar zeker niet iedereen die erbij betrokken was. Ook verschillende Belgen kijken vandaag zeer kritisch terug op hun aanwezigheid in Belgisch-Congo. We merken ook een groot verschil tussen Congolezen die al decennia in België wonen, en zij die Congo nooit hebben verlaten. Beide groepen kijken anders terug op de koloniale tijd.

André de Maere d'Aertrycke

Philippe Madimba

Titine Schijvens

Aflevering 2: Blanke bazen, zwarte dienaars

Dinsdag 27 november

Na de Tweede Wereldoorlog verbeteren de leefomstandigheden van het Congolese volk enigszins. De enorme inspanning die de Congolezen hadden geleverd tijdens de oorlog, wordt daarna in zekere mate gecompenseerd door de uitbouw van een bescheiden verzorgingsstaat: basisgezondheidszorg en gratis lager onderwijs voor de meeste Congolezen.

Maar de prijs die ze betalen voor die zorg, is hoog: in de stedelijke centra is er segregatie, racisme en discriminatie. Congolezen hebben nauwelijks uitzicht op een verbetering van hun sociale positie, ze worden overal gediscrimineerd en mogen alleen dienende rollen vervullen. De Belgische koloniale overheid behandelt het volk als een nooit opgroeiend kind. De Congolezen krijgen geen enkele verantwoordelijkheid toebedeeld.

Toch zorgen de verbeterende leefomstandigheden ook voor een ontluikende Congolese middenklasse die alsmaar luider eisen formuleert aan het adres van de Belgische kolonisator. Een prille onafhankelijkheidsbeweging krijgt stilaan vorm.

Jean-Jacques Tamba

Pierre Wakujoja Mbuyamba

Emily Beauvent

Aflevering 3: Indépendance Cha Cha

Dinsdag 11 december

In 1955 lanceert professor Jef Van Bilsen een dertigjarenplan met het oog op Congolees zelfbestuur. Het plan wordt op hooggelach onthaald, maar vijf jaar later, op 30 juni 1960, is het onafhankelijke Congo een feit. Deze derde aflevering toont hoe die snelle onafhankelijkheid tot stand kwam en hoe verschillende belangrijke figuren achter de schermen aan de touwtjes trokken. Dat ging van economische afspraken over de relaties tussen België en Congo na de onafhankelijkheid tot de gruwelijke moord op de eerste legitiem verkozen premier van Congo, Patrice Lumumba.

De maanden die volgen op de onafhankelijkheid, zijn tumultueus. De twee rijkste provincies van het land scheuren zich met Belgische steun af van de regering in Leopoldstad, er zijn rellen en muiterijen. Blanken vluchten het land uit en etnische spanningen steken de kop op. De VN intervenueert met een dubbele agenda, Mobutu pleegt een staatsgreep, premier Lumumba wordt gearresteerd en uiteindelijk ook vermoord.

Rond de totstandkoming van de Congolese onafhankelijkheid hangt nog altijd een waas waarin geruchten en mythes hun weg vinden naar het grote publiek. De rol van België in de hele operatie – voor én na 30 juni 1960 – wordt in deze aflevering geduid en toegelicht. Die gebeurtenissen zijn ook vandaag nog altijd voer voor discussie en onenigheid.

Geneviève Ryckmans

Etienne Mylemans

Juliana Lumumba

Aflevering 4: Nooit echt onafhankelijk

Dinsdag 18 december

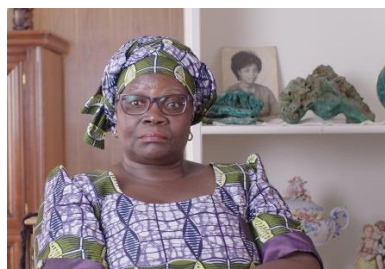
De onafhankelijkheid is nog maar pas bezegeld of de twee rijkste provincies van Congo scheuren zich af van het centrale gezag in Leopoldstad. Achter de schermen zijn het Belgische topambtenaren en militairen die deze secessies orkestreren. Zij willen de economische belangen vrijwaren van de grote Belgische ondernemingen die actief zijn in Congo. Ondanks de Congolese onafhankelijkheid probeert België met Westerse steun zijn macht in Congo te behouden en er zijn economische politiek voort te zetten. Het is mede met de steun van België dat Joseph Mobutu, een oud-inlichtingenagent van de Belgische staatsveiligheid, in 1965 aan de macht wordt geholpen. Hij is een trouwe vazal van het Westen en dat is in volle Koude Oorlog erg belangrijk, want Congo bezit niet alleen koper en tin, maar ook uranium.

Mobutu bouwt een dictatoriaal regime uit dat gestoeld is op symboliek en geweld, maar onderhoudt tegelijk hartelijke banden met veel Westerse leiders. Zeker met België en in het bijzonder met koning Boudewijn. Dertig jaar lang regeert Mobutu over Congo. Getuigen vertellen hoe ze eerst vol hoop waren over zijn aantreden, maar later zelf vaak slachtoffer werden van zijn ongenadig repressie-apparaat. Dat zorgde dan weer voor meer migratie naar België.

Een Congolese gemeenschap vond zijn plaats in België. Hoe werden zij hier ontvangen? Hoe verliep de integratie in het oude moederland? En hoe groot was de shock toen ze voor het eerst in Europa aankwamen? Deze aflevering vertelt het verhaal van de opgang en de val van Mobutu, en tegelijk ook dat van de Congolese diaspora in België.

Dizzy Mandjeku Lengo

Benedicte Mubalo Kalasa

Bart Demyttenaere

Aflevering 5: De koloniale erfenis

Dinsdag 25 december

Het koloniale tijdperk ligt dan al wel bijna zestig jaar achter ons, het verleden is niet dood. Voor veel mensen is de erfenis van die tijd nog dagelijks voelbaar. Het dekolonisatieproces is nog lang niet voltooid, zeker niet wanneer we het hebben over het dekoloniseren van de geesten. Veel Belgen met Afrikaanse of andere roots ondervinden dat stereotypen en denkbeelden uit de koloniale tijd nog altijd de norm zijn in Vlaanderen. Dat uit zich in minder kansen op de arbeidsmarkt, de confrontatie met racisme en het gevoel meer te moeten doen dan iemand anders om hetzelfde te bereiken.

Bijna wekelijks duikt het koloniale verleden op in het publieke debat. Dat gaat van initiatieven voor een Lumumbaplein in Brussel, over kritiek op een toneelstuk tot hevige protesten over standbeelden van Leopold II. Hoe moeten wij als maatschappij omgaan met ons koloniale verleden en welke rol hebben de diverse actoren daarin te spelen?

Hoe kijken de verschillende getuigen die de koloniale periode hebben meegemaakt, terug op bijna zestig jaar postkoloniaal Congo en België? Welke lessen kunnen ze trekken uit het gemeenschappelijke verleden en bestaat er zoiets als een historische verantwoordelijkheid van België ten opzichte van de huidige situatie in Congo?

Tracy Bibo Tansia

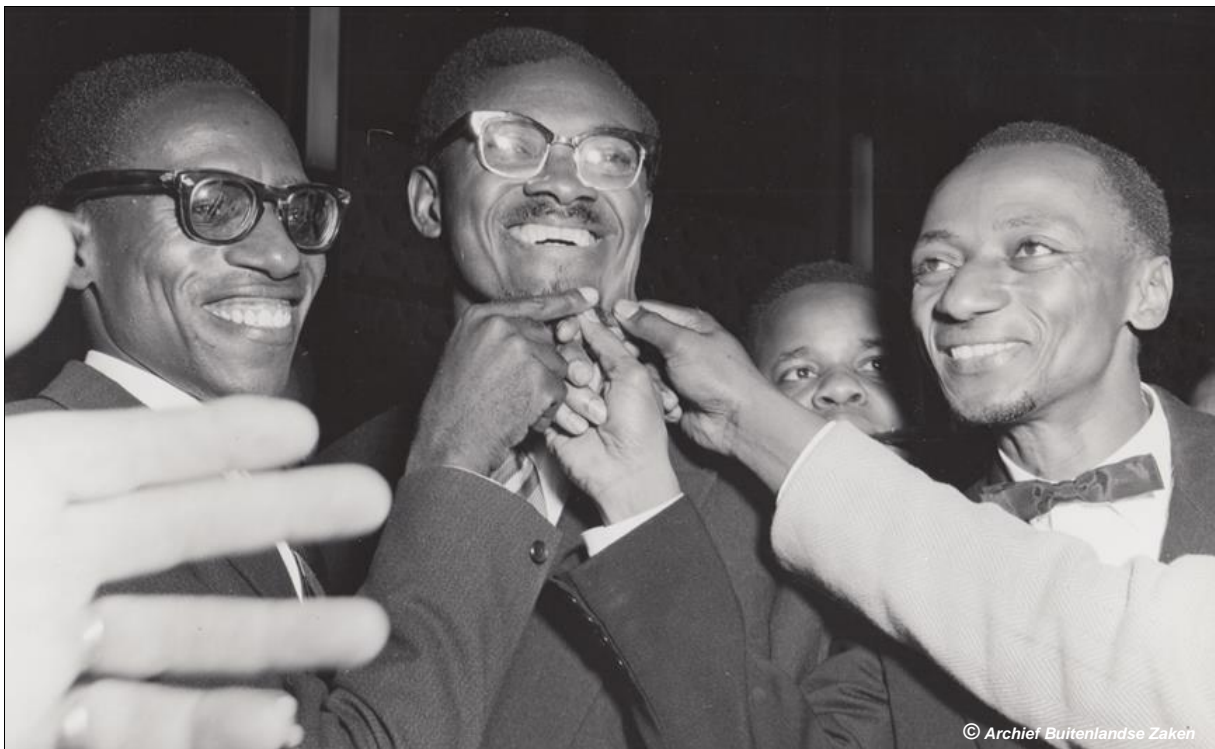
Gloria Senga

Pitcho Womba Konga

Aflevering 6: Beeldvorming en mythes

Dinsdag 1 januari

30 juni 1960. Onafhankelijkheidsdag in Congo. België likt zijn wonden na het verlies van de kolonie. In de decennia die volgen, is er vanuit academische hoek maar weinig interesse in de koloniale geschiedenis. Het verhaal dat de meeste mensen kennen, dateert nog uit de koloniale tijd en is vooral gebaseerd op propaganda. Allerhande foutieve beelden en mythes zijn ingeburgerd en leven tot op vandaag door: Belgisch-Congo was een modelkolonie, alles ging goed en de Congolezen waren ontzettend blij met de Belgische aanwezigheid. De gezondheidszorg en het lager onderwijs waren de beste van Afrika en je kon met de wagen van de Atlantische oceaan naar het uiterste zuiden van het land rijden. De werkelijkheid was veel genuanceerder dan dat.

De eerste barsten in het koloniale verhaal kwamen er pas in de jaren tachtig en negentig, toen kritische werken verschenen over het bewind van Leopold II in Congo en over de rol van België bij onder meer de moord op premier Lumumba. Toch zorgden deze nieuwe bevindingen niet voor een grote ommekeer in de beeldvorming bij het publiek. Toen in 2010 de vijftigjarige onafhankelijkheid van Congo werd gevierd, overheerste de nostalgie naar de kolonie. Vandaag is dat anders, pas nu kan er met een echt kritische blik naar het koloniale verleden worden gekeken.

Deze laatste aflevering van *Kinderen van de kolonie* gaat over de mythes rond ons koloniale verleden. Ze onderzoekt waarom we denken wat we denken over Belgisch-Congo en hoe die beeldvorming in postkoloniaal België tot stand kwam. Diverse Congolese en Belgische experts komen daarover aan het woord: prof. dr. **Idesbald Goddeeris** (KU Leuven), prof. dr. **Elikia M'Bokolo** (Université Kinshasa), prof. dr. **Théodore Ndwadywel** (Université Kinshasa), dr. **Bas De Roo** (Geheugen Collectief), dr. **Jean Omasombo** (Afrikamuseum Tervuren) en prof. dr. **Guy Vanthemsche** (VUB).

De getuigen

De getuigen in *Kinderen van de kolonie* zijn, in alfabetische volgorde:

- Cécile Amba (1932)
- Imelda Aongako Aroyo (1942)
- Emily Beauvent (1945)
- Lucien Bertens (1953)
- Tracy Bibo Tansia (1990)
- André de Maere d'Aertrycke (1929)
- Bart Demyttenaere (1963)
- Juliana Lumumba (1955)
- Philippe Madimba (1962)
- Dizzy Mandjeku (1946)
- Pierre Wakujoja Mbuyamba (1937)
- Benedicte Mubalo Kalasa (1955) en dochter Deborah Houttave (1994)
- Etienne Mylemans (1944)
- Geneviève Ryckmans (1930)
- Titine Schijvens (1933)
- Gloria Senga (1993)
- Jean-Jacques Tamba (1940)
- Pitcho Womba Konga (1975)
- Mathieu Yav Nawej (1930)

Cécile Amba (1932)

Cécile denkt met weemoed terug aan de Belgische tijd. Toen heerste er orde, rust en veiligheid. Iedereen had voldoende te eten. Het is waar, zegt ze, dat er weinig bewegingsvrijheid was en dat het voor een Congolees moeilijk was door te groeien in het systeem, maar aan alle basisbehoeften werd voldaan. Al wat later kwam, was grotere miserie, zegt ze.

Imelda Aongako Aroyo (1942)

Imelda ging naar school bij Belgische missiezusters en kreeg een opleiding tot lerares. Ze gaf na de onafhankelijkheid zelf les en stond graag voor de klas. Ten opzichte van de Belgen is ze tegelijk dankbaar en teleurgesteld. Ze voelt zich in de steek gelaten door de Belgen en vindt dat ze het spel na 1960 niet mooi hebben gespeeld.

Emily Beauvent (1945)

De ouders van Emily vertrokken na de Tweede Wereldoorlog naar Congo, waar ze allebei werkten voor de Union Minière in Katanga. Emily had er een mooie kindertijd. Ze voelde zich echt een Katangese. Toen Congo onafhankelijk werd en Katanga zich afscheurde van de rest van het land, vond ze dat fantastisch. Ze verwijt de UNO het optreden daar, heeft een afkeer van Lumumba en veel sympathie voor de opstandige Katangese leider Tshombe. Emily keerde in de jaren 70 terug naar België, maar elk jaar hangt ze op 11 juli de Katangese vlag nog uit. Ze mist de 'boy' (huishoudhulp) uit haar kinderjaren nog altijd. Haar visie op het koloniale verleden is dubbel. Enerzijds kijkt ze met nostalgie terug, anderzijds wijst ze ook op een aantal wanpraktijken.

Lucien Bertens (1953)

Lucien is dubbelbloed. Zijn vader was een koloniaal die voor het tropisch instituut werkte. Zijn moeder was een zwarte. Zijn vader had haar 'cadeau gekregen' van een chef. Hij heeft haar zwanger gemaakt, maar is nooit met haar getrouwd. Lucien werd wel erkend door zijn vader. Die stuurde hem in 1958 naar België. Zijn moeder bleef in Lubumbashi. Aan Lucien werd altijd verteld dat zij dood was. Pas op zijn 45ste ontdekte hij dat dit niet zo was, en zag hij zijn biologische moeder voor het eerst. Lucien hield contact met haar via een nichtje, tot ze onlangs overleed. Hij is vandaag kinesist en gefascineerd door Congo. Ginder is hij altijd een Belg, hier is hij altijd een Congolees.

Tracy Bibo Tansia (1990)

Tracy werd geboren in Namen. Haar ouders vluchtten eind jaren tachtig vanuit Zaïre naar België. Tracy is politiek geëngageerd en ondervoorzitter van de Vrouwenraad. Ze is als opiniemaakster voortdurend bezig met gelijkheid, anti-discriminatie en vrouwenrechten. Ze werkt bij het Minderhedenforum.

André de Maere d'Aertrycke (1929)

André werd begin jaren '50 aangesteld als assistent-gewestbeheerder van een Congolees gebied zo groot als Oost- en West-Vlaanderen samen. Toen hij begon, werd hij beoordeeld op drie zaken: respect voor de Congolese bevolking, gezag en zin voor initiatief. Hij kwam midden in de brousse terecht. Hij maakte deel uit van het koloniale systeem en heeft er een bijzondere kijk op. Hij is tegelijk kritisch en nostalgisch. André heeft unieke anekdotes over zijn verblijf die de gelaagdheid van het verleden en de koloniale problematiek verduidelijken. Hij is tegelijk hard voor de Belgische staat, maar ook kritisch voor het Congolese volk.

Bart Demyttenaere (1963)

Bart werd in Congo geboren en trok in de jaren tachtig als leraar terug naar de voormalige kolonie. Hij leefde er onder het regime van president Mobutu. Hij zag hoe de relaties tussen België en Zaïre aan het eind van de jaren tachtig snel verslechterden en moest uiteindelijk zelf het land verlaten omdat de samenwerking werd stopgezet. Hij heeft een diepe band met Congo en schreef zopas het boek *Mijn Congo*.

Juliana Lumumba (1955)

Juliana is de enige dochter van Patrice Lumumba, de eerste premier van het onafhankelijke Congo. Haar vader is een held voor vele Congolezen en een schurk voor vele Belgen. Hij werd kort na de onafhankelijkheid vermoord, in omstandigheden die nog altijd onduidelijk zijn, maar waarin de rol van België onmiskenbaar is. Via haar krijgen we inzicht in de manier waarop de erfenis van Lumumba tot vandaag doorwerkt in de verschillende gemeenschappen en met welke ogen zijn kinderen kijken naar België en het koloniale verleden. En wat zij verwachten van onze overheid, bijna zestig jaar na de dood van hun vader.

Philippe Madimba (1962)

De grootvader van Philippe werkte op een katoenplantage in de provincie Kasai en stierf vroeg. Daardoor had de vader van Philippe een moeilijke jeugd. Uiteindelijk verhuisde de familie naar Katanga om voor de Union Minière te gaan werken. Daar werd Philippe geboren, kort na de onafhankelijkheid. Zijn familie heeft generatie na generatie meegemaakt wat de kolonisatie betekende voor de gewone bevolking. Voor de onafhankelijkheid door het paternalisme van de Belgen, erna door de dictatuur van Mobutu. Uit vrees voor repressie, vluchtte Philippe in 1987 naar België. Hij zit vol frustratie en wrok tegenover de Belgen en het koloniale verleden en wacht op excuses.

Pierre Dizzy Mandjeku Lengo (1946)

Dizzy maakte de kolonie nog mee als kind. Zijn beeld van die periode is dubbel: veel slechte herinneringen, maar tegelijk ook positieve elementen. De vader van Dizzy was afkomstig uit de evenaarsprovincie, waar de rubberplantages waren. Zijn grootvader heeft de uitbuiting onder Leopold II nog meegemaakt. De vader van Dizzy was "évolué". Hijzelf werd muzikant en belandde uiteindelijk in het orkest van Mobutu. In 1988 kwam hij naar België. Dizzy Mandjeku heeft Brussel als uitvalsbasis, maar trekt de wereld rond met zijn muziek. Hij is ondertussen uitgegroeid tot een levende rumbalegende.

Pierre Wakujoja Mbuyamba (1937)

Pierre kreeg les van missiepaters, iets waar hij geen goeie herinneringen aan bewaart. Omdat hij zo'n goeie leerling was, mocht hij verder studeren en werd hij medisch assistent in Leopoldstad. Om aan de Belgen te tonen dat Congolezen ook intelligent zijn, wou hij na de onafhankelijkheid absoluut in België verder studeren. Brussel was voor hem een droomstad, de enige referentie die hij kende in Europa. Via een omweg in Bordeaux belandde hij uiteindelijk aan de universiteit van Luik waar hij algemene geneeskunde en later cardiologie studeerde. Pierre behoort tot de eerste lichte Congolese cardiologen. Toch werd hij hier meermaals met racisme geconfronteerd. Pierre woont en werkt vandaag in de omgeving van Luik

Benedicte Mubalo Kalasa (1955)

Benedicte is afkomstig uit Katanga, de rijkste provincie van Congo. Ze stamt af van een belangrijke regionale koning die over de streek heerste voor de Belgen er aankwamen. Tijdens de Katangese afscheidingsoorlog ging haar moeder mee vechten tegen de troepen van de Verenigde Naties. In 1977 kwam Benedicte als prille twintiger naar België en besefte toen hoe ze door de blanken was voorgelogen over de ideale samenleving.

en dochter Deborah Houttave (1994)

Haar dochter Deborah Houttave volgt postkoloniale studies en is opgegroeid met een Belgisch-Congolese identiteit. Van haar moeder krijgt ze Congolese gebruiken mee en van haar vader de Belgische. Koloniale geschiedenis boeit haar enorm en ze vindt het belangrijk dat de maatschappij op een heel andere manier leert omgaan met dat verleden dan nu het geval is.

Etienne Mylemans (1944)

Etienne groeide als kind op in Congo. Het was voor hem een ongelooflijke tijd. Alles wat daar gebeurde, was voor hem vanzelfsprekend. Toen zijn familie moest vluchten in 1960, was dat voor Etienne een zware klap. Hij kon niet aarden in België en had veel aanpassingsproblemen. Congo liet hem niet los, vandaag nog altijd niet. Nu kijkt Etienne met een kritische blik terug op dat verleden en erkent hij dat zijn familie deel uitmaakte van een koloniaal systeem dat gebaseerd was op onderdrukking en discriminatie. Maar daar had hij als kind geen enkel besef van.

Geneviève Ryckmans (1930)

Geneviève is de weduwe van adjunct-gewestbeheerder André Ryckmans en schoondochter van Pierre Ryckmans, gouverneur-generaal van Belgisch-Congo (1934-1946). Zij heeft het koloniale systeem van binnenuit beleefd en vond haar verblijf in Congo bijzonder boeiend.

Maar tijdens de woelige periode rond de onafhankelijkheid werd haar man vermoord. Ze kwam op haar eentje met haar kinderen terug naar België en had het niet makkelijk om opnieuw een plek te vinden in de maatschappij. Vandaag kijkt ze met open geest en zeer kritische blik terug op de koloniale tijd en de rol van België als koloniserende macht.

Titine Schijvens (1933)

Titine woonde als pas gehuwde jonge vrouw twee jaar in Congo, van 1958 tot 1960. Ze is een vat vol verhalen en beschrijft het dagelijkse leven in het koloniale Congo tot in de details. Haar verhalen zijn zo rijk en anekdotisch dat haar getuigenis van onschatbare waarde is. Ze kan ook heel goed duiden hoe alles anders was naargelang van de regio waarin je verbleef. Met een ontwapenende eerlijkheid vertelt ze over de gelaagdheid van het koloniale systeem en hoe het ook voor een blanke niet altijd gemakkelijk was om er in mee te draaien.

Gloria Senga (1993)

Gloria leeft ondergedoken in Congo. Ze werd in 2016 ontvoerd door de Congolose staatsveiligheid omdat ze openlijk opriep tot protest tegen Kabila. Ze is een van de leidsters van La Lucha (Lutte pour le changement) en wil zelf werk maken van een betere toekomst voor Congo. Een van haar grote voorbeelden is de vermoorde Patrice Lumumba.

Jean-Jacques Tamba (1940)

Jean-Jacques groeide als jonge Congolees op in Belgisch-Congo. Hij was als tiener “boy” (huishoudhulp) voor een Belgische familie, ging naar school bij de paters en werd uiteindelijk techniker. Hij beschrijft heel precies hoe het was om als zwarte in Belgisch-Congo te leven: wat kon en wat niet kon. Waar je wel mocht komen en waar niet. Tot hoe ver je kon gaan en wat de gevolgen waren als je verder ging. Uiteindelijk belandde hij bij de CMB (Compagnie Maritime Belge) waarmee hij nog voor de onafhankelijkheid in België kwam. Hier in Antwerpen gingen zijn ogen open. ‘*Het zijn de Antwerpse vrouwen die mij gedekoloniseerd hebben*’, lacht hij vandaag. Het leven in België was zo verschillend van dat van in Belgisch-Congo. Jean-Jacques ontleeft het koloniale systeem met humor en anekdotes.

Pitcho Womba Konga (1975)

Pitcho is rapper, producer en acteur. In de jaren 80 vluchtte de Belg met Congolese roots samen met zijn vader weg van het totalitaire regime van Mobutu. Afgesneden van zijn wortels, zoekt hij onafgebroken naar zijn ware identiteit. Hij heeft een hele kritische kijk op het koloniale verleden en zoekt tegelijk naar oplossingen voor het Congolese volk in de toekomst. Hij kent de verhalen van zijn ouders en grootouders, die de koloniale periode nog hebben meegemaakt, en kent zowel de Belgische als Congolese maatschappij ontzettend goed.

Mathieu Yav Nawej (1930)

Mathieu diende 18 jaar bij de Force Publique, het leger van Belgisch Congo. Met tranen in de ogen vertelt hij dat de koloniale tijd de beste tijd van zijn leven was, ook al kregen ze zweepslagen voor elke kleine misstap die ze begingen. Voor de gewone man in Congo verbeterde er weinig na 1960 en dat maakt dat Mathieu met veel nostalgie terugdenkt aan de koloniale tijd.

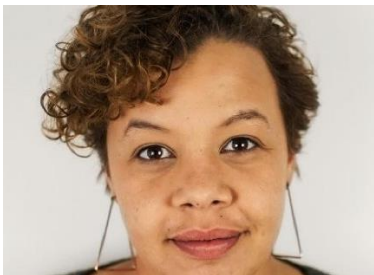
Kinderen van de kolonie: het debat

Maandag 10 december in Bozar

Naar aanleiding van de reeks *Kinderen van de kolonie* organiseren Canvas en Bozar op maandag 10 december een debat over de manier waarop wij omgaan met ons koloniale verleden.

Deelnemers aan het debat zijn onder meer historica, schrijfster en opiniemaakster **Heleen Debeuckelaere**, ondervoorzitter van de Vrouwenraad **Tracy Bibo Tansia** en professor **Idesbald Goddeeris**, wetenschappelijk adviseur voor de reeks. Het centrale onderwerp van het debat is de dekolonisatie van de geesten.

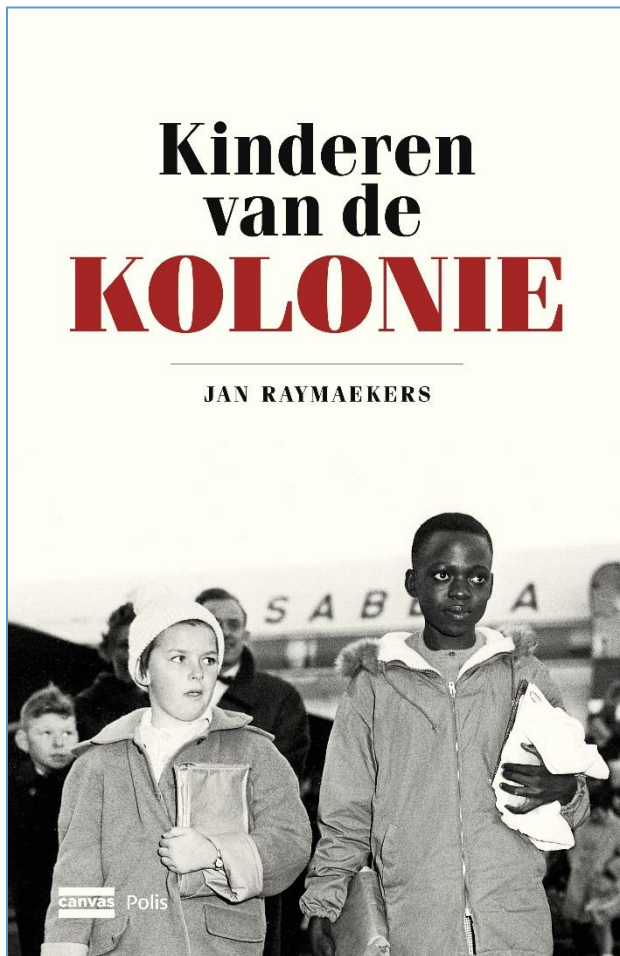

De onafhankelijkheid van Congo ligt al decennia achter ons, maar toch is de dekolonisatie nog niet afgerond. Onbewust is het koloniale denken nog altijd aanwezig in onze samenleving. De deelnemers aan het debat delen hun inzichten en vertellen hoe zij nog dagelijks geconfronteerd worden met deze erfenis uit de koloniale tijd. Samen gaan ze op zoek naar oplossingen en antwoorden en buigen ze zich over de vraag hoe we moeten omgaan met het beladen en moeilijke hoofdstuk van ons koloniale verleden.

Het debat vindt plaats in de Hortahal van Bozar.

Meer info volgt later. Tickets zijn beschikbaar vanaf eind november.

Kinderen van de kolonie: het boek

Aansluitend bij de reeks *Kinderen van de kolonie* komt er ook een gelijknamig boek, dat werd geredigeerd door historicus Jan Raymaekers.

Het is bijna zestig jaar geleden dat Congo onafhankelijk werd. Dat zijn drie, vier generaties die vanuit hun eigen ervaringen kunnen terugblikken op de koloniale tijd en hoe het de onafhankelijke republiek Congo na 1960 is vergaan. En in dit boek doen ze dat. *Kinderen van de kolonie* bevat een verzameling pakkende getuigenissen van individuen met een mening over Congo, van de koloniale tijd tot vandaag.

Van Belgen en Congolezen, Belgische Congolezen en Belgen die bijna Congolezen waren. Mensen die de koloniale tijd zelf hebben meegemaakt en mensen die het hebben van horen zeggen. Heel oude mensen en jonge mensen. Sommige met heimwee en hartzeer, andere met onbegrip en woede over het verleden of hoop op een betere toekomst. Wat ze delen, is dat ze erover nadenken en dat ze Congo en de Congolezen een warm hart toedragen.

Jan Raymaekers is gefascineerd door Congo. Hij schreef er een tiental publicaties over, werkte mee aan tentoonstellingen, geeft er les over en gaat er jaarlijks naartoe.

Het boek *Kinderen van de kolonie* is een uitgave van Polis in samenwerking met Canvas en VRT Brand Extensions.

Beschikbaar: november 2018

Paperback | 14 x 21,5 cm | ca. 240 blz. | ca. € 19,99

ISBN 978 94 6310 412 8 / ISBN e-book 978 94 6310 425 8 | Prijs e-book ca. € 14,99

Meer info:

Toon Van Mierlo
 PR & marketing Polis
 03 432 98 13
 0473 21 46 72
toon.van.mierlo@polis.be

De makers

Regie: Sarah De Bisschop en Marc De Wolf
 Productie: Marleen Baras, Goedele Bodson en Lie Laridon
 Redactie: Katherine Schmelzer, Olga Deckers, Ingrid Schildermans en Katrien Vanderschoot
 Beeldredactie: Rémonde Panis, Joke Bergmans en Yves Van Herreweghen
 Redactiestage: Florian Cassier en Francisca Van Esch
 Camera: Jef Van De Langenbergh en Kris Van De Voorde
 Geluid: Bram Deryckere en Tom Keymeulen
 Montage: Niels Martens
 Muziek: Johan Hoogewijs
 Sonorisatie: David Baeck
 Kleurcorrectie: Gunther Mertens
 Grafiek: Helga Boeye
 Stem: Katrien Vanderschoot
 Wetenschappelijk advies: Bas De Roo, Idesbald Goddeeris, Ludo De Witte en Guy Vanthemsche
 Eindredactie: Geert Clerbout

Perscontact

MEER INFORMATIE

Anne Stroobants, Communicatieverantwoordelijke Canvas
 tel. 02 741 51 63 – anne.stroobants@vrt.be

INTERVIEWS

interviews@vrt.be

PERSFOTO'S

Persfoto's zijn beschikbaar op het Persportaal van VRT Communicatie: <http://pers.vrt.be>
 Geert Van Hoeymissen – Fotoredactie - 02 741 35 59 - geert.vanhoeymissen@vrt.be

Meer info in de Canvas-pressroom:
<http://communicatie.canvas.be>